

Priskove vijesti o Maksiminovoj diplomatskoj misiji 448. (449.) na Atilin dvor

Tomorad, Mladen

Source / Izvornik: **Radovi : Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2000, 32-33, 19 - 30**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:546692>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for
Croatian Studies](#)

Priskove vijesti o Maksiminovoj diplomatskoj misiji 448. (449.) na Atilin dvor

U uvodnom dijelu priloga autor nam ukratko daje kratki pregled povijesti Huna i njihove uloge u seobi naroda. Pritom, naročitu pažnju posvećuje njihovom boravku u Panonskoj dolini u prvoj polovici IV. stoljeća za vrijeme vladavine Atile. Centralni dio priloga koncentriran je na Priskove vijesti o Maksiminovoj diplomatskoj misiji 448. (449.) godine.

U hrvatskoj historiografiji gotovo da i nije pisano o Hunima i njihovom boravku u Panonskoj nizini. Podaci o njihovom boravku eventualno se spominju u svezi s doseljavanjem Slavena (Šišić¹, Goldstein², Brandt³), odnosno Hrvata na ove prostore. Prvenstveni cilj ovog rada je da se iznova pokušaju interpretirati vijesti o Hunima na području Panonije i to preko izvora za razdoblje prve polovice V. stoljeća, Priskove Historije.

Zanimljivo, do danas u historiografiji nije razjašnjena točna datacija Maksiminove diplomatske misije na Atilin dvor u kojoj je sudjelovao i Prisk kao njegov osobni savjetnik. Tako je pomalo i zbunjujuće kada se i djelu istog autora nalaze različiti podatci o boravku na Atilinom dvoru.⁴ Stoga dolazimo do zaključka kako datacije podataka u Priskovom djelu, koje se smatra najvažnijim izvorom za povijest Atiline države i odnosa sa Istočnim i Zapadnim Rimskim Carstvom, unatoč vrlo učestalom citiranju nisu u potpunosti razjašnjene. U članku sam upravo zbog nerazjašnjenog pitanja datacije misije odlučio koristiti obje godine 448. i 449. i navoditi ih na sljedeći način: 448. (449.).

U svjetskoj historiografiji postoji čitav niz autora koji su se dotakli i opširnije pozabavili Hunima i njihovim boravkom na području Srednje i Jugoistočne Europe. Uglavnom se radi o autorima s njemačkog i mađarskog⁵ govornog područja, ali temeljno je ipak djelo Thompsona⁶. Uz njega treba izdvojiti zbirku izvora Gordona⁷, veliki arheološki priručnik Wernera⁸ i veliki broj Altheimovih djela o povijesti Huna⁹.

¹ ŠIŠIĆ, Ferdo, *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara*, Zagreb 1990., 206, 207 bilješka 11 (dalje: ŠIŠIĆ)

² GOLDSTEIN, Ivo, *Bizant na Jadranu*, Zagreb 1992. i *Hrvatski rani srednji vijek*, Zagreb 1995.

³ BRANDT, Miroslav, *Srednjevjekovno doba povijesnog razvitka*, 2. izdanje Zagreb 1995. (dalje: BRANDT)

⁴ ALTHEIM, Franz, *Geschichte der Hunnen*, I.-V., Berlin 1957.-1962.; V. 185 (448.), IV. 293-300, 310, 311, 316, V. 269 (449.) (dalje: ALTHEIM, *Hunnen*)

⁵ BÓNA, István, *Die Hunnen in Norikum und Pannonien u Severin zwischen Romerzeit und Volkerwiederung*, Linz 1982. (dalje: BONA)

⁶ THOMPSON, E. A., *A history of Attila and the Huns*, Oxford 1948.

⁷ GORDON, C. D., *The age of Attila*, 1960.

⁸ WERNER, J., *Beiträge zur Archäologie des Attila Reiches*, 2. vol., 1956.

⁹ ALTHEIM, *Hunnen* i ALTHEIM, Franz & HAUSSIG, Hans-Wilhelm, *Die Hunnen in Osteuropa - Ein Forschungsbericht*, Baden-Baden 1957.

Do danas su Priskove vijesti u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji uglavnom razmatrane samo u kontekstu mogućih prvih vijesti o prisutnosti Slavena u etničkoj masi raznoraznih plemena na prostoru velike Atiline države (npr. Barišić¹⁰).

Zbog novih etnoloških, socioloških, političkih i pravnih studija Priska danas treba ponovno interpretirati. Njegovo djelo obiluje raznovrsnim vijestima pa bi stoga ono trebalo poslužiti kao vrlo dobar izvor za proučavanje diplomacije između raznih naroda koji se upravo u prvoj polovici V. stoljeća susreću na ovom prostoru. Pri tome prvenstveno mislim na mnoge etničke skupine (koje se doseljavaju) i na stanovnike Istočnog i Zapadnog Rimskog Carstva koje boravi na području Panonije. U ovom kratkom članku nastojat će se obraditi segmenti diplomatskog ceremonijala koji se mogu izvući iz Priskova djela.

Huni i početak seobe naroda

Razdoblje prve polovice V. stoljeća obiluje velikim političkim i društvenim promjenama koje se odvijaju unutar i izvan granica, sada podijeljenog, Rimskog Carstva. Narod koji je pokrenuo veliku seobu naroda i dovršio njegovo rastrojavanje bili su Huni.¹¹ Na temelju kineskih izvora njihovu povijest pratimo još od III. stoljeća prije Krista. Huni su nomadsko-stočarski ratnički narod. Njihovo srodstvo s plemenom Hsiung-nu koje je oko 135. g. prije Krista prodrlo na područje Centralne Azije i Kine nije utvrđeno iako postoje arheološki dokazi o njihovoj povezanosti.¹² Pod pritiskom jakog tungušskog naroda Hsien-Pi i kineske dinastije Han oni početkom III. stoljeća sele iz Srednje Azije u europsku Sarmatiju gdje nakon dugotrajnih borbi, sredinom IV. stoljeća, uspijevaju pokoriti Alane koji potisnuti sele prema Panoniji.¹³ Negdje u istom periodu preko Urala prodiru etnički slični tzv. "Crni Huni" koji se nastanjuju na području Volge.¹⁴ Ubrzo se hunske horde, koje sada zauzimaju ogromno područje od Centrale Azije do Dona i Kavkaza, sukobljavaju s Ostrogotima koji nakon kraćeg otpora uzmiću prema obalama srednjeg Dnjestra na zapadu. Huni nisu posustali nego su još žestće napadali Ostrogote i na novom prebivalištu.¹⁵ Vizigoti su prebivali nešto južnije, od donjeg Dnjestra do donjeg Dunava. Oni su zatražili pred huskom opasnošću utočište na dunavskoj granici Rimskog Carstva.¹⁶ Tako 376. g. oko 50000 Vizigota, Ostrogota i Alana dozvolom cara Valentijana (364.-378.) kao federati (*foederati*) sele na području Carstva.¹⁷ Ovaj događaj ujedno obilježava početak Velike seobe naroda koja će potrajati sljedećih nekoliko stoljeća.

¹⁰ PRISK, *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije* I. (uredio BARIŠIĆ Franjo), Beograd 1955., 7-16 (dalje: *Vizantijski izvori I*); BARIŠIĆ, Franjo, Prisk kao izvor za najstariju istoriju Južnih Slavena, *Zbornik radova Bizantološkog instituta Srpske Akademije nauka*, XXI, Beograd 1952., 52-61 (dalje: BARIŠIĆ)

¹¹ Opširnije o Hunima prije njihovog dolaska u Europu vidi: *Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, 8 Bd, Hunni, Stuttgart 1913., 2583-2601 (dalje: *Realencyclopädie*, 8 Bd, Hunni)

¹² MACKSEY, Kenneth, *The Penguin Encyclopedia of weapons and military technology from prehistory to the present day*, London 1995., 51 (dalje: MACKSEY); *Velika ilustrirana povijest svijeta* 7 (300.-700.), Rijeka 1976., 2948, 2949, 3000 (dalje: VIPS 7); *Encyclopedia Britanica* '97., CD-ROM, *Hun* (dalje: *Britanica*)

¹³ BRANDT, 31; VIPS 7, 3001; *Dictionary of the Middle Ages*, 6, Huns, New York 1985., 352 (dalje: DMA)

¹⁴ MACKSEY, 51; HOYT, Robert S., *Europe in the Middle Ages*, New York 1957., 31 (dalje: HOYT)

¹⁵ *Realencyclopädie*, 8 Bd, Hunni, 2601; DMA, 352; HEATHER, Peter, *Goths and Romans 332.-489.*, Oxford 1991., 315 (dalje: HEATHER)

¹⁶ HOYT, 31; VIPS 7, 3001; *Britanica*, *Hun*; ALTHEIM, Franz, *Geschichte der Hunnen*, IV., Berlin 1962., 185 (dalje: ALTHEIM, *Hunnen IV.*); ŠIŠIĆ, 158, 191, 205

¹⁷ VIPS 7, 3001; HOYT, 31; HEATHER, 106, 139, 140, 161; MOCSY, Andras, *Pannonia and Upper Moesia – A history of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire*, London 1974., 349 (dalje: MOSCY)

Huni se u skupini s drugim narodima (Ostrogotima, Vizigotima, Gepidima, Alanima, Slavenima) u sljedećih nekoliko desetljeća naseljavaju na područje donjeg Dunava.¹⁸ S ovog područja pod vodstvom braće Rue (*Ruas* ili *Rugila*)¹⁹, Uptara (*Octar*), Mundiukusa (*Mundiucus*) i Oebarzija (*Oebarsius*)²⁰ pregovaraju između 416. i 425. s Istočnim Rimskim Carstvom o statusu federata.²¹ Oko 427. Rua postaje glavni vladar Huna i u njegovo vrijeme Huni zauzimaju Panonsku nizinu²² (rimске provincije *Pannonia Secunda* i *Savia* dolaze pod hunsku vlast 427., a *Pannonia Prima* oko 433.).²³

Zbivanja na prijelazu IV. u V. stoljeća presudna su za opstanak Rimskog Carstva. Poslije smrti cara Teodozija (379.-395.), Carstvo se podijelilo između njegovih sinova Honorija (395.-423.) i Arkadija (395.-408.) na zapadnu i istočnu polovicu.²⁴ Nadalje se pod Hunskim pritiskom, na prijelazu stoljeća, pokreću Goti, Vandali, Svevi, Markomani i Burgundi, narodi koji neprestano pljačkaju provincije Zapadnog Carstva, Galiju i Hispaniju.

Tijekom prve polovice V. stoljeća oba Carstva diplomatskim i vojnim aktivnostima pokušavaju suzbiti pljačkaške pohode barbara, ali bez nekih većih rezultata.²⁵ Zapadna polovica postepeno se razbija na čitav niz germanskih, a kasnije i slavenskih državnica, dok se istočna polovica uspijeva održati iz stoljeća u stoljeće u sve manjem opsegu sve do sredine XV. stoljeća.

Hunska država pod Atilinin vodstvom

Prvi opis Huna iz pera rimskih historičara potječe od Amijana Marcelina (*Ammianus Marcellinus*) oko 395. g.²⁶ On ih opisuje kao primitivne konjaničke nomade koji ne poznaju poljodjelstvo, a žive bez stalnog boravišta i kraljeva. Marcellin navodi da se svaka horda nalazi pod vodstvom vođa koje on naziva *primates*.²⁷

Strašne hunske horde na prijelazu stoljeća preplavljuju čitavu Jugoistočnu i Srednju Europu. Prvenstveno zahvaljujući velikoj umješnosti jahanja i korištenju luka Huni su tijekom vremena stvorili legendarni strah koji je prisutan kod svih naroda Europe. Historičari vojne taktike došli su do zaključka da su hunske horde prvenstveno svojim strašnim i nepredvidljivim izmjenama napada-povlačenja stvarali strah među protivnicima i izvojevali velike pobjede.²⁸

¹⁸ ŠIŠIĆ, 160, HEATHER, 185, 227, 228

¹⁹ Rua je potjecao iz hunske "vladarske" obitelji. On je sa svojom braćom Mundzukom i Otokarom (Uptar) vodio hunske provale na prijelazu IV. u V. stoljeće. Sinovi Ruina brata Mundzuka, Atila i Bleda naslijedili su Ruu 434. na prijestolju. Vidi: VIPS 7, 3001; Britanica, *Hun*; Britanica, *Atila*

²⁰ GROUSSET, Renc, *L'Empire des steppes – Attila Gengis Khan Tamerlan*, Paris 1980. (IV. izdanje), 119 (dalje: GROUSSET)

²¹ *Realencyclopädie*, 8 BD, Hunni, 2601. 2602; MDA, 354

²² O postepenom širenju Huna s Donskog područja prema Donjem Dunavu i Panoniji vidi: *The archaeology of Roman Pannonia*, The University press of Kentucky - Akadémiai Kiadó, Budapest 1980., 28, 116-120, 317-320, 397-400 (dalje: *Roman Pannonia*), ALTHEIM, *Hunnen I.-V.* i ALTHEIM, Franz & HAUSSIG, Hans-Wilhelm, *Die Hunnen in Osteuropa – Ein Forschungsbericht*, Baden-Baden 1957.; MOSCY, 349

²³ BONA, 181; *Roman Pannonia*, 398; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 188; MOSCY, 350

²⁴ VIPS 7, 3011; HOYT, 33; BRANDT, 56

²⁵ Opširnije vidi: BRANDT, 32-44; HOYT, 32-42

²⁶ *Realencyclopädie*, 2583

²⁷ KAGAN, Donald, OZMENT, Steven & TURNER, Frank M., *The western heritage vol. I. to 1715.*, New York 1987., 189; Britanica, *Hun*; *Germanen, Hunnen und Awaren, Schätze der Völkerwanderungszeit*, Germanisches National Museum, 1988., 30 (dalje: *Germanen, Hunnen & Awaren*)

²⁸ MACKSEY, 51; Britanica, *Hun*

Početak 30-ih godina V. stoljeća vlast nad velikim brojem hunskih hordi centralizirana je u rukama kralja Rue. Nakon Ruine smrti u proljeće 434.²⁹ g. vlast nad hunskim hordama prelazi u ruke Atila³⁰ i Blede.³¹ Ugovorom iz Marga (*Margus*, Požarevac)³² 434. sklopljen je mir između Istočnog Rimskog Carstva i Huna. Na temelju mirovnog ugovora Carstvu je plaćanje godišnjeg tributa povećano sa 150 kg (350 funti) na 300 kg (700 funti) zlata.³³ Tijekom cijele Atiline vladavine Hunska država strukturirana je na temeljima apsolutne despocije u kojoj Atila kao vrhovni vladar posjeduje pravo i moć da raspolaže s životom i smrću svakog pripadnika zajednice.³⁴ Njegovi prvaci i pomoćnici nazivaju se $\lambda\omicron\gamma\alpha\delta\varsigma$.³⁵

436. rimski vojskovođa Aecije uz pomoć hunskih hordi ratuje s Burgundima koji s područja srednje Rajne pokušavaju preseliti u područje današnje Belgije. U krvavom ratu ubijen je burgundski kralj Gundihar (*Gundicharius*), veliki dio njegove obitelji i naroda što je kasniji povod za Sagu o Nibelunzima.³⁶

Zbog neizvršavanja ugovornih obveza iz Marga 441. Huni napadaju Istočno Rimsko Carstvo na dunavskoj granici.³⁷ 441./442. razoreni su Sirmij (*Sirmium*, Srijemska Mitrovica)³⁸, Singidun (*Singidunum*, Beograd)³⁹, Margo (*Margus*)⁴⁰, Niš (*Naissus*)⁴¹ i Serdika (*Serdica*, Sofija).⁴² Kod Filipopola (*Philippopolis*) je razbijena carska vojska, a nakon opsade Konstantinopola (*Constantinopolis*) i hunske pobjede na Galipolju⁴³ sklopljen je

²⁹ Rua umire u travnju ili svibnju 434. Vidi: ALTHEIM, *Hunnen*, IV., 188

³⁰ Atila (o. 406.-453.) je u europskoj povijesti poznat je pod različitim imenima. U Sagi o Nibelunzima (*Nibelungenlied*) spominje se pod imenom Etzel. Vidi: *Saga o Nibelunzima*, Zagreb 1974., (preveo Tomislav Ladan). Mađari ga nazivaju Ethele, a u raznim Nordijskim sagama naziva se Atli. Od strane Zapadnog Rimskog Carstva dobio je titulu *Magister Militum*, a od Istočnog titulu *Basileus*. Najčešće se naziva Bič Božji (*Flagellum Dei*). Vidi: Britanica, *Hun*; Britanica, *Attila*; Encyclopedia Encarta '97., CD-ROM, *Attila*; (dalje: Encarta); Britanica, *Nibelungenlied*, *Roman Pannonia*, 398. 448; KLA, I., 470. (449.) g. Prisk je u sklopu Maksiminove diplomatske misije posjetio Atilin dvor gdje je vidio i samog Atilu. Opisuje ga kao niskog zdepastog čovjeka s velikom glavom, dubokim očima, spljoštenim nosom i tankom sijedom bradicom. Vidi: ALTHEIM, *Hunnen* IV., 272; Britanica, *Attila*. Smatran je razdražljivim, grubim i okrutnim, ali i vrlo ustrajnim tvrdoglavim pregovaračem. Vidi: Dexippy, Eunapii, Petri Patricii, Prisci, Malchi, Menandri, Historiarum quae supersunt; I. BEKKER & B. G. NIEBHUR, *Corpus scriptorum historiae Byzantinae*, T. VII, Weber, Bonn 1829., 199, 208, 209 (dalje: PRISK). Na dugom obijedu na kojem je prisustvovao Prisk opisuje kako Atila jede i pije iz drvenog posuda dok su njegovi i gosti posluživani srebrnim posuđem. Vidi: PRISK, 204. Opsežno o značenju Atilina imena vidi: ŠIŠIĆ, 207, 208 bilješka 11

³¹ PRISK, 167; ALTHEIM, *Hunnen* IV., 272; *Die kleine Lexikon der Antike*, I., Attila, Munchen 1972., 467 (dalje: KLA, I.); *Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, 2 Bd, Stuttgart 1896., 2241 (dalje: *Realencyclopädie*, 2 Bd, Attila); GROUSSET, 119

³² PRISK, 166-169; *Vizantijski izvori* I, 9; *Germanen, Hunnen & Awaren*, 31; Britanica, *Hun*; Britanica, *Attila*; ALTHEIM, *Hunnen* IV., 273, 288, 289

³³ ALTHEIM, *Hunnen* IV., 273; CAMERON, Averil, *The Mediterranean world in Late Antiquity A.D. 395.-600.*, London 1993., 31 (dalje: CAMERON); PRISK, 168; KLA, I., 467; *Realencyclopädie*, 2 Bd, Attila, 2243

³⁴ KLA, I., 468

³⁵ KLA, I., 468; Opširnije o njihovom položaju vidi: ALTHEIM, *Hunnen*, I.-V.

³⁶ VIPS 7, 3002, 3019, 3037; BRANDT, 40; *Roman Pannonia*, 398; ALTHEIM, *Hunnen* IV., 193; HEATHER, 316

³⁷ MOSCY, 350; *Realencyclopädie*, 2 Bd, Attila, 2243

³⁸ *Vizantijski izvori* I, 9, 10

³⁹ *Realencyclopädie*, 2 Bd, Attila, 2243

⁴⁰ *Vizantijski izvori* I, 10, 11

⁴¹ *Vizantijski izvori* I, 11, 12

⁴² *Germanen, Hunnen & Awaren*, 31, 32; Britanica, *Hun*; Britanica, *Attila*; ALTHEIM, *Hunnen* IV., 291; MOSCY, 350

⁴³ MACKSEY, 51; ALTHEIM, *Hunnen* IV., 289, 291

novi mirovni ugovor prema kojem je godišnji tribut Carstva povećan na 900 kg (2100 funti) zlata.⁴⁴

445. g. nakon Bledina ubojstva sva vlast prelazi u Atiline ruke.⁴⁵ 447. izvršen je drugi veliki napad na Istočno Carstvo.⁴⁶ Na rijeci Vid (*Utus*) potučene su velike carske snage.⁴⁷ Ubrzo, opljačkavši balkanske provincije Huni prodiru u Grčku gdje su zaustavljeni kod Termopila (*Thermopylae*).⁴⁸ Uskoro je sklopljen novi mir i tribut je ponovno povećan, ali njegov iznos danas nije poznat.⁴⁹ U periodu između 448. i 450. između Atile i oba Carstva odvija se burna diplomatska aktivnost. Na njezinim temeljima Istočno Carstvo trebalo je povući svoje granice na područje južno od Dunava.⁵⁰

Nakon smrti istočnorimskog cara Teodozija II. (408.-450.) istočni i zapadni carevi odbijaju plaćanje tributa. Atila već nešto ranije od Zapadnog Carstva traži da se sestra cara Valentinijana III. Justa Gracija Honorija (*Iusta Gratia Honoria*) uda za njega i donese mu pola carstva kao miraz.⁵¹ To što tribut nije plaćen i to što obveze nisu ispunjeni njegovih zahtjeva Atila je iskoristio kao povod za novi rat.⁵² Sljedeće godine hunske horde prodiru na teritorij Zapadnog Carstva.⁵³ 451. g. na Katalaunskim poljima⁵⁴ (*Campi Catalaunici*) Atila doživljava jedini neuspjeh od strane vizigotskog kralja Teodorika (poginuo na bojnem polju) i vojskovođe Aacija (*Aetius*) te se uz velike gubitke povlači.⁵⁵ 452. g. hunske horde prodiru na Apeninski poluotok gdje su opljačkale gradove Akvileju (*Aquileia*), Padovu (*Patavium*), Veronu, Bresciju (*Brixia*), Bergamo (*Bergomum*) i Milano (*Mediolanum*).⁵⁶ Prilikom "Apeninskog pohoda" Atila se susreće s papom Lava I. (440.-461.) koji ga navodno ponovnom mogućnošću ženidbe za Honoriju⁵⁷ 6. srpnja iste godine sprečava da opljačka Rim.⁵⁸ Nakon povlačenja iz Italije Atila je namjeravao ponovno napasti Istočno Carstvo. Do novog napada ipak nije došlo jer umire prilikom svog posljednjeg vjenčanja (živio je u poligamiji i ženio se više puta) s germanskom princezom Hildikom (*Ildico*)⁵⁹ koja ga je možda i ubila (korijen priče o Kriemhildi iz Sage o Nibelunzima).

⁴⁴ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 289; HOYT, 36; Britanica, *Attila*; CAMERON, 31; KLA, I., 468; *Realencyclopädie*, 2 Bd, *Attila*, 2244

⁴⁵ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 272, 313; BRANDT, 37; Encarta, *Attila*; HEATHER, 229; MDA, 354; KLA, I., 467; *Realencyclopädie*, 2 Bd, *Attila*, 2244; GROUSSET, 122

⁴⁶ Germanen, Hunnen & Awaren, 32, 33; Britanica, *Hun*; Britanica, *Attila*; Encarta, *Attila*; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 292; *Realencyclopädie*, 2 Bd, *Attila*, 2244; GROUSSET, 122

⁴⁷ MACKSEY, 51; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 292

⁴⁸ Britanica, *Attila*

⁴⁹ MDA, 354; KLA, I., 468; GROUSSET, 122

⁵⁰ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 292-300, 310-316

⁵¹ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 313, 314; CAMERON, 29; KLA, I., 469; *Realencyclopädie*, 2 Bd, *Attila*, 2245; GROUSSET, 122

⁵² BRANDT, 37

⁵³ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 319, 320, 321, 322, 323; GROUSSET, 122

⁵⁴ Brandt navodi da se sukob dogodio 20. VI. 451. na ravnici zvanj Campus Mauriciacus.

⁵⁵ MDA, 354; HOYT, 36, 37; MACKSEY, 51; *The Guinness history fact book*, London 1994., 83, 99; VIPS 7, 3002, 3019, 3039; OSTROGORSKI, Georgije, *Istorija Vizantije*, Beograd 1959., 77 (dalje: OSTROGORSKI); Encarta, *Attila*; *Roman Pannonia*, 398; CAMERON, 38; Opis bitke vidi u: ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 323-329; HEATHER, 229; KLA, I., 469; *Realencyclopädie*, 2 Bd, *Attila*, 2246; GROUSSET, 122

⁵⁶ OSTROGORSKI, 77; Britanica, *Attila*; VIPS 7, 3002; *Roman Pannonia*, 398; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 330, 331, 332; MDA, 354; KLA, I., 469; *Realencyclopädie*, 2 Bd, *Attila*, 2246; GROUSSET, 122

⁵⁷ GROUSSET, 122

⁵⁸ HOYT, 37; Britanica, *Attila*; VIPS 7, 3003; Encarta, *Attila*; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 332; CAMERON, 32; MDA, 354

⁵⁹ VIPS 7, 3003; CAMERON, 29; PRISCUS, fr. 24., previo R.C. BLOCKLEY, *The Greek Classicising Historians of the Later Roman Empire*, Liverpool, 1981.; KLA, I., 469

Nakon Atiline smrti, njegovi mnogobrojni sinovi podijelili su golemi teritorij koji je njihov otac čvrsto držao u rukama. Tim činom slabi Hunska vlast u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi.⁶⁰ Oko 454. udružene snage Gepida, Ostrogota, Herula i mnogih drugih plemena potukle su Hune u bici na nepoznatoj rijeci *Nedao* u Panoniji.⁶¹ Nakon teškog poraza dio hunskih plemena povlači se u južnu Rusiju gdje su ostatkom nekad jake države vladali Atilini sinovi, Dengizih (Dengizich, Dintzic) i Irnek.⁶²

Prisk: život i djelo

Prisk Govornik (*Priscus Rhetor*) iz Panija (*Panium*) u Trakiji rođen je između 415.⁶³ i 420. g.,⁶⁴ a umro je poslije 472. g.⁶⁵ O njegovom životu zna se vrlo malo. Poznato je da je bio sofist, govornik u Konstantinopolu i diplomat.⁶⁶ Iz navedenog se može zaključiti da se aktivno bavio filozofijom, retorikom i diplomacijom. 448. (449.) g. je u sklopu bizantske misije, kao prijatelj Teodozijeve poslanika Maksimina, posjetio je Atilin dvor⁶⁷ kojeg je opisao u svojoj Historiji (fragment sačuvan u cijelosti). Sudjelovao je i diplomatskim misijama sljedećih nekoliko godina (do 453.) te je u sklopu njih posjetio Rim, Damask i Aleksandriju.⁶⁸ Originalni naziv njegova djela danas je nepoznat iako postoji podatak o njegovom mogućem nazivu.⁶⁹ Sačuvani su samo fragmenti koji obuhvaćaju razdoblje od 434. do 471.⁷⁰ Najznačajniji dijelovi odnose se na hunsku vlast u Podunavlju, opis Atile i njegova dvora te poslanstva u kojem je učestvovao. Priskove vijesti u fragmentima djelomično su sačuvane i u djelima Jordana (*Jordanes*) iz VI. stoljeća i Konstantina VII. Porfirogeneta iz X. stoljeća.

Upravo se djela Priska i Jordana smatraju najznačajnijim pisanim izvorima o životu Atile i Huna na prostoru Panonske nizine. Izvori opisuju sve pozitivne strane Atile (pravedan sudac svojih podanika), jednostavnost njegova života, ali i okrutnosti i dernjave prema podanicima.⁷¹

⁶⁰ Britanica, *Hun*

⁶¹ Germanen, Hunnen & Awaren, 33; Britanica, *Hun*; *Roman Pannonia*, 399; ALTHEIM, *Hunnen V.*; Berlin 1962., 186; IV., 337; ŠIŠIĆ, 205; HEATHER, 242, 246; MDA, 354

⁶² Realencyclopädie, 8 BD, Hunni, 2603; VIPS 7, 3003; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 337; HEATHER, 249

⁶³ Germanen, Hunnen & Awaren, 66

⁶⁴ Vizantijski izvori, 7

⁶⁵ Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, 45 Hlb 23 Bd, Priscus, Stuttgart 1959., 9 (*Realencyclopädie*, 45 Hlb 23 Bd, Priscus);

⁶⁶ Realencyclopädie, 45 Hlb 23 Bd, Priscus, 9; *Germanen, Hunnen & Awaren*, 66

⁶⁷ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 293-300; CAMERON, 137. Kod anonimnog srednjovjekovnog ugarskog historičara (*Anonymus*) nalazimo podatak da se Atilin dvor nalazio u blizini Akvinka, a njegov se opis podudara s onim iz Priskova djela. Anonim govori da su tragovi Atilina dvora postojali još u vrijeme Mađarskog doseljavanja u Podunavlje i navodi kako su se neki njegovi dijelovi nalazili u ruševinama, a neki su bili dobro sačuvani tako da je mađarski vođa Arpad mogao objedovati u palači. Vidi: *Roman Pannonia*, 319, 320. Ipak do danas nije sasvim pouzdano utvrđeno gdje se je nalazio Atilin dvor kojeg je posjetio Prisk. O problematici u svezi s time vidi: KLA, 472, 473

⁶⁸ Realencyclopädie, 45 Hlb 23 Bd, Priscus, 9; *Vizantijski izvori I*, 7

⁶⁹ Prema Sudi njegovo djelo nosi naziv *Istoria Buzantiakh kai ta kat Athlan*, a sačinjavalo ga je 6 knjiga. Sačuvani fragmenti odnose se na zbivanja između 434. i 472. g. Pretpostavlja se da je djelo bilo nastavak Zosimove Historije i da je obuhvaćalo period između 411. i 472. g. Vidi: *Vizantijski izvori I*, 7; KLA, IV., Priscus, 1145

⁷⁰ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 300; HEATHER, 233; KLA, IV., Priscus, 1145

⁷¹ GROUSSET, 122

Čitajući fragmente njegova djela uviđa se da je Prisk bio vrlo obrazovan, ali i objektivn i vrlo dobar promatrač povijesnih zbivanja. Zahvaljujući zanimljivom pisanju u stilu Herodota i Tukidida (vidljivo u opisu Maksiminove misije), Prisk je bitno utjecao na buduće bizantske historiografe koji su se služili njegovim djelom npr. Prokopije⁷², Malala⁷³, Teofan⁷⁴, Lav Đakon⁷⁵, Konstantin VII. Porfirogenet. Zapadni historičar, Jordan je u VI. stoljeću u svom djelu preuzeo sve Priskove vijesti o Atili. Danas su u fragmentima osim povijesnih podataka sačuvane i vijesti o najzačajnijim gradovima na području Ilirika (*Constantia*, *Margus*, *Naissus*, *Poetovio*, *Salona*, *Sirmium*, *Viminacium*) i o njihovoj sudbini u Atilino vrijeme.

*Maksiminoва diplomatska misija na Atilin dvor 448. (449.):
uzroci, pregovori, posljedice*

Kao što je već ranije rečeno nakon borbi između Huna i Istočnog Rimskog Carstva 447. sklopljen je mir i tribut je povećan.⁷⁶ Nakon što je potpisan novi mirovni ugovor počinje četverogodišnji period intenzivnih diplomatskih pregovora između Istočnog i Zapadnog Rimskog Carstva te Atila.⁷⁷ Granica između Istočnog Rimskog Carstva i Hunske države uspostavljena je u blizini Najsa.⁷⁸

Početkom 449. u sklopu hunske diplomatske misije u Konstantinopol su doputovali Edekon, jedan od Atilinih prvaka i Orest (*Orestes*⁷⁹), poslanik Atilina osobnog tajnika Konstancija (*Constantius*). Oni su u Konstantinopol pristigli kao Atilini izaslanici u svezi Konstancijeva braka s jednom lijepom i bogatom rimskom građankom.⁸⁰ U svezi s time vođeni su pregovori s Saturnijevom (*Saturninus*) kćerkom koju je Eudokijom (*Eudocia*) dala otrovati.⁸¹

Tijekom boravka u Konstantinopolu postoje podaci o epizodi pokušaja Atilina ubojstva u kojoj je uključen Bigila (*Bigilas*), tumač tijekom kasnije misije, od čega se kasnije odustalo.⁸²

S vijestima o rezultatima pregovora na Atilin dvor odlazi strateg Maksimin (*Maximinus*)⁸³ kao vođa misije, zatim njegov prijatelj i savjetnik Prisk (*Priskos*), a uz njih Atilini poslanici Edekon i Orest te Bigila.⁸⁴ Poslanstvo je između ostalog Atili vodilo sedamnaest hunskih prebjega. Putovalo se konjima preko Serdike⁸⁵ i Najsa⁸⁶, gdje se

⁷² PROKOPIJE, *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije I.*, Beograd 1955, 17-72

⁷³ JOVAN MALALA, *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije I.*, Beograd 1955, 81-84

⁷⁴ TEOFAN, *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije I.*, Beograd 1955, 217-237

⁷⁵ LAV ĐAKON, *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije III.*, Beograd 1966, 13-21

⁷⁶ MOSCY, 350

⁷⁷ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 292-316

⁷⁸ Vizantijski izvori I, 12, 13

⁷⁹ Porijeklom iz Panonije. Majka mu je porijeklom Grkinja, a otac Tatul (*Tatullus*) porijeklom je iz Panonije. Orest je otac posljednjeg rimskog cara Romula Augustula (*Romulus Augustulus*). Opširnije vidi: KLA, IV., Orestes, 338; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 284, 287; PRISK, 185

⁸⁰ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 295, 296, 297

⁸¹ PRISK, 208

⁸² Opširnije vidi: ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 293-296

⁸³ ALTHEIM, *Hunnen V.*, 185. Opširnije vidi: *Die kleine Lexikon der Antike*, III., Maximinus, Munchen 1972., 1112

⁸⁴ PRISK, 169

⁸⁵ PRISK, 170

⁸⁶ PRISK, 171, 172

nalazila granica, prema Dunavu i Panonskoj nizini. Dunav i ostale rijeke u Panoniji poslanstvo je prešlo u čamcima monoksilima.⁸⁷ Na putu su susretali stanovništvo koje je govorilo barbarskim, hunskim (skitskim), gotskim, latinskim i grčkim jezikom.⁸⁸ Tijekom puta stanovništvo ih je snabdjevalo prosom, medovinom i pićem od ječma (kom).⁸⁹ Poslije sedam dana puta poslanici su stigli u na Atilin dvor gdje su svečano dočekani.⁹⁰

U svojoj Historiji Prisk opisuje Atilin dvor kao lijepu drvenu kuću s tornjevima okruženu s drvenom palisadom. Zatim navodi kako se uz Atilinu izdvajala i Onegezijeva (*Onegesios*⁹¹) kuća. U blizini dvora nalazila se kupelj.⁹² Poslije nekoliko dana i dva prijema kod Atile (o kojima će više biti riječi u sljedećem poglavlju)⁹³ na kojima su iznijeta istočnorimska stajališta u svezi Konstancijeva braka⁹⁴ poslanstvo se vratilo u Konstantinopol.⁹⁵

U vrijeme Priskova boravka na Atilinu dvoru na njemu borave i Aecijevi poslanici u ime Zapadnog Carstva.⁹⁶ Oni su kod Atile trebali riješiti spor oko zlatnog posuda iz Sirmija koje je prema Atilinom gledištu ukradeno i nalazilo se u rukama Rimljana.⁹⁷ Atila je bio nezadovoljan pregovorima sa zapadnim poslanicima pa je čak zaprijetio ratom.⁹⁸

Ovim završava jedna epizoda pregovora između Atile i Istočno Rimskog Carstva. Sljedeće je godine, kao što je već iznijeto u prethodnom dijelu teksta, nakon smrti istočnorimskog cara Teodozija II. (28. lipnja 450.) odbijen Atilin zahtjev za brakom s Justom Gracijom Honorijom, sestrom zapadnorimskog cara Valentijana III. Ujedno je prekinuto plaćanje tributa oba Carstva. Zbog toga se Atila odrekao svojih ambicija prema Perziji koje je najavio 449. prilikom Priskove posjete njegovu dvoru.⁹⁹ Posljedice su vidljive već 451. godine kada dolazi do rata na zapadu. Atila je neposredno pred svoju smrt (453.) stvorio planove o ponovnom napadu na Istočno Rimsko Carstvo¹⁰⁰, ali ga je u njihovom izvršenju spriječila smrt.

Hunska gostoljubivost i diplomatski ceremonijal

O diplomatskim odnosima država u svijetu danas postoji točno propisan diplomatski protokol i ceremonijal koji predstavnicima pojedinih država nameće uljudnost koja im omogućuje međusobne pregovore.¹⁰¹

⁸⁷ PRISK, 183; BARIŠIĆ, 55

⁸⁸ PRISK, 190; BARIŠIĆ, 54

⁸⁹ Na temelju vijesti o hrani i piću lokalnog stanovništva historičari smatraju da se ovdje radi o Slavenskom stanovništvu. Vidi: ŠIŠIĆ, 206, 207 bilješka 11; *Vizantijski izvori I*, 15; PRISK, 183, 184; BARIŠIĆ, 58-60

⁹⁰ PRISK, 184, 189

⁹¹ Onegezije je bio jedan od Atilinih prvaka. Ubrajao se među najuglednije i najbogatije Hune. Opširnije vidi: *Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, 35 Bd, Onegesius, Stuttgart 1939., 437, 438

⁹² PRISK, 187; ALTHEIM, *Hunnen IV.*; 297

⁹³ PRISK, 202-205, 208, 209

⁹⁴ Pošto je Eudokija oteta Konstancije je tražio drugu ženu koja će mu donjeti bogati miraz. PRISK, 208, 209

⁹⁵ PRISK, 212

⁹⁶ PRISK, 186, 187; 199, 202, 203; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 298, 299, 310, 311, 316

⁹⁷ PRISK, 187

⁹⁸ PRISK, 199

⁹⁹ PRISK, 199; ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 312, 313

¹⁰⁰ ALTHEIM, *Hunnen IV.*, 333

¹⁰¹ Dr. Mario Mikolić je definirao međunarodni diplomatski protokol i njegovu zadaću. Opširnije vidi: MIKOLIĆ, Mario, *Diplomatski protokol*, Zagreb 1995. (dalje: MIKOLIĆ) Pri tom je istakao da je zadaća

Prema Priskovim vijestima o Maksiminovoj diplomatskoj misiji na Atilinom dvoru može se zaključiti da se ceremonijal i protokol prilikom posjeta diplomatskih poslanstva stranih država primjenjivao i na barbarskim dvorovima V. stoljeća, ali je on za razliku od točno propisanog ceremonijala na rimskom dvoru kod barbara propisan običajnim pravom. Naravno, u Priskovo vrijeme ne može se govoriti s aspekta današnjeg ceremonijala, ali je zanimljivo da se kroz stoljeća razvoja mnogi njegovi segmenti nisu izmijenili. Pri tom prvenstveno mislim na svečano primanje poslanstva, uljudnost, gostoprimstvo i svečane večere u čast poslanika.

Tijekom cijelog puta prema Atilinom dvoru i boravka na hunskom teritoriju istočno rimsko poslanstvo na čelu s Maksiminom gostoljubivo je dočekano od strane domaćeg stanovništva različite jezične i etničke pripadnosti.¹⁰² Ono je poslanstvo opskrbljivalo hranom i nužnom opremom za put.¹⁰³ Ali, ono je stalno nadzirano i usmjeravano, odnosno pridošlice su uključene u pravila ponašanja rodovskog uređenja barbara.

O dobrim namjerama i velikoj uljudnosti domaćeg stanovništva svakako govori i podatak prilikom boravka u jednom selu na čijem se čelu nalazila jedna od žena ubijenog Atilinog brata, Blede.¹⁰⁴ Ona je poslanicima kao očiti znak uljudnosti i gostoljubivosti ponudila hranu, ali i lijepe žene koje su im trebale pružiti sliku o ljubavnim umijećima Skita.¹⁰⁵ Prisk navodi da se ovaj običaj održavao kod Skita i da se smatrao osobitom časti.¹⁰⁶ Poslanstvo se zahvalilo na ukazanoj časti, ali se i uljudno odreklo pružene gostoljubivosti. Kao što je i danas običaj poslanstvo je nagradilo svoje domaćine s tri srebrne zdjelice, kožicama za čizme, indijskim paprom, datuljama i drugih barbarima potrebnim sitnicama.¹⁰⁷

U prilog teze o postojanju diplomatskog protokola svakako govori i činjenica da je na Atilinu dvoru postojao rimski predstavnik Konstancije (*Constancius*), Atilin osobni tajnik za kontakte s Rimljanima, a koga je poslao Aecije.¹⁰⁸ Kao Konsancijev pomoćnik na Atilinu dvoru dio vremena proveo i već spomenuti Orest.

Došavši na Atilin dvor poslanici su smješteni u šatore u blizini Onegezijeve kuće.¹⁰⁹ Ubrzo nakon dolaska poslanstva na dvor dolazi i Atila sa svojom pratnjom. Prisk opisuje cijeli ceremonijal prilikom dolaska vladara. Atili prvo ususret dolazi sedam mladih djevojaka u bijelim haljinama koje prate mnogi redovi žena. Onegezijeva žena donosi Atili pogaču i vino. Za tu priliku Atili se prinosi i mali srebrni stolić koji se postavlja na njegova konja, a Atilu i njegove sinove posluhuje Onegezijeva žena.¹¹⁰

Na hunskom dvoru postoji običaj prema kojem se jedan od istaknutih prvaka postavlja za predstavnika strane diplomatske misije. U slučaju ovog poslanstva to je bio ujedno i

protokola prvenstveno rješavanje svih pitanja ceremonijala i etike organizacije ceremonijala za vrijeme službenih posjeta visokih dužnosnika iz inozemstva. MIKOLIĆ, 7; Danas se u suvremenom svijetu prilikom diplomatskih posjeta poštuju barem nužne odredbe koje su međunarodno prihvaćene i kodificirane 1961. (Bečka konvencija o diplomatskim odnosima) i 1963. (Bečka konvencija o konzularnim odnosima). MIKOLIĆ, xx.

¹⁰² PRISK, 190; BARIŠIĆ, 54; ALTHEIM, *Hunnen*, 287

¹⁰³ PRISK, 184

¹⁰⁴ Prema nekim istraživanjima danas se smatra da je ona bila slavenskog podrijetla. Vidi: *Vizantijski izvori I*, 15 bilješka 21

¹⁰⁵ PRISK, 184

¹⁰⁶ PRISK, 184

¹⁰⁷ PRISK, 184, 185

¹⁰⁸ PRISK, 185, 186

¹⁰⁹ PRISK, 189

¹¹⁰ PRISK, 188, 189

njihov domaćin Onegezije.¹¹¹ Izmjena darova svakako ulazi u jedan od osnovnih elemenata ondašnjeg diplomatskog protokola. Tako su odmah po dolasku poslanstva izmjenjeni darovi s Onegezijem koji ih prima u Maksiminovo i carevo ime.¹¹² Izmjena darova ponovila se još nekoliko puta prilikom posjeti Atili (predati Maksiminovi darovi i zlato od cara)¹¹³, Kreki¹¹⁴ i Atilinim sinovima¹¹⁵.

Vrlo je interesantan i redosljed primanja kod Atile nakon njegovog dolaska na dvor. Nakon već opisanog svečanog dočeka, Atila prima poslanike iz različitih krajeva države, a zatim sudi pred narodom.¹¹⁶ Poslije obavljenih dužnosti u unutrašnjem upravljanju državu, Atila prelazi na primanje stranih poslanika. Tako je primljeno i već ranije spomenuto zapadno poslanstvo kome zbog nerazjašnjenih problema u vezi zlatnog posuđa iz Sirmija Atila prijeti ratom. Ujedno ovom prilikom Atila najavljuje svoje planove o napadu na Perziju.¹¹⁷

Sljedećeg dana oko 9 sata (oko 15 sati), nakon što je Onegezije zastupao istočno poslanstvo, oba rimska poslanstva pozvana su na gozbu hunskih prvaka kod Atile.¹¹⁸ Ovom prilikom Prisk daje detaljan opis vrlo zamršenog ceremonijala.¹¹⁹ Objed se odvijao u Atilinoj rezidenciji odnosno u velikoj drvenoj zgradi koja je prekrivena sagovima i bijelim tkaninama. U dijelu središnje prostorije nalazila se i spavaonica. Blagovalo se sjedeći. Atila se smjestio u sredinu na ležaj. S Atiline desne strane smješteni su Onegezije i Atilina dva sina koji su ležali pored oca oborenih očiju.¹²⁰ S lijeve strane smještaju se poslanstva i ostali prvaci. Objedu prethodi izlivanje vina u čast bogovima.¹²¹ Zatim slijedi ispijanje čaše vina, a pritom svaki gost ima svog peharnika. Ovaj dio ceremonijala započinje Atila. Pri tom je svaki je gost morao stojeći ispiti vino i vratiti čašu peharniku. Naravno, iz to slijedi i zdravica i iskaz časti. Peharnici se izmjenjuju i odlaze kako koji gost ispija čašu i nazdravljuje.¹²² Prilikom samog objeda za pojedinim stolom sjedi 3-4 gosta, a hrana se služi na srebrnom posuđu. Poslužuje se meso, kruh i pogače. Atila je jedini posluživan iz drvenog posuđa¹²³, a jeo je samo meso.¹²⁴ Objed je trajao do noćnih sati. U sklopu objeda dva Skita recitirali su pjesme o Hunskim pobjedama i Atilinim vrlinama, a pjevane su i skitske pjesme. Pri tom se izmjenjuje red tuge i red veselja.¹²⁵

Priska začuđuje velika količina vina kojoj se morao podvrći¹²⁶, dužina objeda i ležernost na hunskom logoru koju opisuje.¹²⁷ Tome u prilog govori i činjenica da je

¹¹¹ PRISK, 202

¹¹² PRISK, 189

¹¹³ PRISK, 195

¹¹⁴ PRISK, 197

¹¹⁵ PRISK, 197

¹¹⁶ PRISK, 198

¹¹⁷ PRISK, 199-201

¹¹⁸ GROUSSET, 122

¹¹⁹ PRISK, 203-207

¹²⁰ PRISK, 203, 204

¹²¹ PRISK, 203

¹²² PRISK, 204

¹²³ PRISK, 204; Grousset na temelju ove Priskove vijesti iznosi zaključak o jednostavnosti Atile, a bogatstvu i isticanju Atilinih prvaka. Vidi: GROUSSET, 122

¹²⁴ PRISK, 204, 205

¹²⁵ PRISK, 205

¹²⁶ Grousset na temelju ove činjenice navodi veliku naklonost alkoholu pripadnika Atilinog dvora. Vidi: GROUSSET, 123

¹²⁷ O ležernom životu u vrijeme mira govori podatak koji iznosi Prisk u svom razgovoru s jednim Grkom. On iznosi da kod Skita poslije rata ljudi provode vrijeme u neradu, a nitko nikoga pri tom ne uznemirava. Priskov sugovornik pri tom iznosi mišljenje kako kod Grka i Rimljana vlada nesigurnost i u miru i u ratu. Vidi: PRISK, 190-195

poslanstvo nakon dugog objeda kod Atile odmah pozvano na večeru kod Atiline žene Rekan (*Recan*) gdje su se zadržali do kasnih noćnih sati.¹²⁸

Sljedeći dan poslanstvo je ponovno pozvano kod Atile na večeru gdje se konačno raspravlja o diplomatskim odnosima između država. Ovdje se iznose sve već prije spomenute činjenice o Konstancijevom zahtjevu za brakom s bogatom Rimljankom.¹²⁹ Nakon izmjenjenih diplomatskih nota poslanstvo je otpušteno bogato obdareno¹³⁰, pa je moglo krenuti u Konstantinopol.

Zaključak

Sve do sada navedene činjenice idu u prilog tezi o postojanju diplomatskog ceremonijala na Atilinom dvoru i o točno prema običajnom pravu propisanim fazama komunikacije s stranim diplomatskim predstavnicima. Ceremonijal i običajno pravo razlikuje se od točno propisanog ceremonijala na rimskom dvoru. Maksiminova diplomatska misija, koja je trebala riješiti tekuće državne probleme, tijekom svog boravka na hunskom teritoriju uključena je u svakodnevni život hunskog rodovskog uređenja, prema čijim pravilima se diplomatski predstavnici moraju ponašati (objed, primanja, zdravice, žrtve bogovima i sl.).

Kao moćan vladar jedne jake despotovine koja se protezala od stepa Centralne Azije do Srednje i Jugoistočne Europe, Atila neprestano komunicira s diplomatskim predstavnicima susjednih država i plemena. Zbog rješavanje međusobnih sporova i radi plaćanja tributa podijeljeno Rimsko Carstvo neprestano šalje diplomatske misije na Atilin dvor. Što ratom, a što putem diplomacije Atila komunicira s oba carstva, pri čemu im ponekad pomaže i u borbi s drugim barbarskim plemenima npr. Burgundima 436.

Ovaj mali članak samo je segment međusobne diplomatske aktivnosti Rima-Konstantinopola s Hunima, a o pojedinim njegovim segmentima (npr. zanimljiv odnos Aecija i Atile) trebalo bi pisati i na temelju drugih izvora (Jordana, Komesa Marcelina, Menandra Protektora, Pavla Đakona, Prokopija iz Cezareja i drugih) koji u svom sklopu sadrže podatke o boravku Huna na ovom prostoru.

¹²⁸ PRISK, 207, 208

¹²⁹ PRISK, 208, 209

¹³⁰ PRISK, 209

Zusammenfassung

Prisks Nachrichten über Maximins diplomatische Mission im Jahr 448 (449) auf Attilas Hof

In diesem Beitrag gibt der Autor eine kurze Darstellung der Hunnengeschichte und deren Rolle in der Völkerwanderung. Dabei widmet er besondere Aufmerksamkeit deren Aufenthalt in der Pannonischen Ebene in der ersten Hälfte des 4. Jhs. während der Herrschaft Attilas. Der zentrale Teil des Beitrags ist auf Prisks Nachrichten über Maximins diplomatische Mission im Jahr 448 (449) konzentriert. Prisks Werk als historische Quelle und Prisk als Teilnehmer an Maximins Mission bietet zahlreiche Angaben über die Diplomaten und das Zeremoniell der Hunnen. Daher analysiert der Autor im letzten Teil des Beitrags Prisks Nachrichten über die Sitten der Hunnen und das Zeremoniell auf dem Hunnenhof Mitte des 5. Jhs.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RAD OVI

32-33

ZAGREB 1999.-2000.

Izdavač
Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Za izdavača
Neven Budak

Redakcija
Branka Boban
Neven Budak
Mirjana Gross
Franko Mirošević
Iskra Iveljić
Nikša Stančić
Božena Vranješ-Šoljan

Urednički kolegij
Ivo Goldstein
Marijan Maticka
Mario Strecha

Izvršni urednik
Mario Strecha

Adresa uredništva
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 385 1/ 6120 150, 6120 158, fax. 385 1/ 6156 879
Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske
br. 6859/1 od 5. X.1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije
Republike Hrvatske pod brojem UP-547/2-84-1984.

Naslovna stranica

Iva Makvić

Prijevod sažetaka

Marina Denona-Krsnik (njemački)

Ivo Goldstein (engleski)

Tisak

KRATIS, Vrapčanska 15, Zagreb

Tiskanje završeno u srpnju 2001. godine

Naklada

300 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 949.75

RADOVI 32-33

/ [uređivački odbor Ivo Goldstein... et al.]. - Zagreb

: Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta,
1999.-2000. – 520 str. ; 24 cm

– Summaries.

ISBN 0353-295X